

Dolle dinsdag, 5 september 1944

De hele nacht door waren er door geheel Zeeuwsch-Vlaanderen (en waarschijnlijk ook elders) troepenverplaatsingen geweest. Toen de Terneuzenaars, voornamelijk die in de binnenstad woonden, opstonden, zagen ze een complete chaos in de stad. Overal stonden auto's, met paarden bespannen wagens, geschut en allerlei soorten voertuigen. Uitrustingsstukken, helmen, gasmaskers, gascapes, munitie, enz., het lag allemaal voor het oprapen in de straten. In de loop van de voormiddag werd door sommige soldaten de voorraad gestolen goederen, bestaande uit etenswaren, schoeisel, kleding, tabak, enz., uit de auto's gehaald en weggegeven. Hier en daar hadden ze ook geprobeerd om iets te verkopen om wat Hollands geld bij de hand te hebben. Het kwam zover, dat ze zelfs de paarden, waar ze mee aankwamen aan de burgers kwijt wilden.

Steeds meer Duitsers kwamen er in de stad aan. De burgers begonnen eigenhandig de door de Duitsers in de steek gelaten voertuigen leeg te plunderen. Er bleek van alles in te zitten, koffie, rijst, boter, tabak, sigaren, chocolade, verrekijkers, radio's, kleding en nog veel andere dingen, teveel om op te noemen. Op dat moment was er niet één Duitser die er aandacht aan schonk, ze hadden andere dingen aan hun hoofd. Weer kwam er een groep terugtrekkende soldaten aan. Er waren er die kanonnen in het kanaal reden. Anderen reden er auto's in, al dan niet volgeladen met munitie of andere goederen. Op een gegeven moment was de Axelsebrug geheel versperd. Aan weerszijden stonden wagens, waarvan ze de lading kwijt wilden in het kanaal. Het leek wel of het kanaal één groot vuilnisvat was.

Om 11.40 uur hoorden we zware ontploffingen. Een poosje later waren er aan de kant van Zelzate, of wat verderop in België, grote rookzuilen te zien. Waarschijnlijk hadden de terugtrekkende Duitsers daar iets laten springen. Het hoofdkwartier van de illegale werkers was in die dagen gevestigd op boerderij „Bronzicht". Men sloeg van hier uit de terugtrekkende Duitsers gade. Plotseling constateerden de wachtposten, dat er twee burgers op een van de Duitse wagens zaten, die in de richting van de boerderij wezen. Men vreesde verraad. En terecht, een poosje later kwam er een Duitse wagen het erf opgereden met de bedoeling een overval te doen. Er werden door de wachtdoende illegalen enkele schoten gelost, waarna de Duitsers verdwenen, zonder tot actie te zijn overgegaan. Hoewel dit incident goed was afgelopen, was het niet verantwoord om op de boerderij te blijven en verplaatsten men het hoofdkwartier naar het „Doornhof". Enkele Duitsers, die al krijgsgevangen genomen waren, werden losgelaten. Achteraf bleek, dat het ook veel te vroeg was geweest om al gevangenen te maken. Er was trouwens nergens een opdracht te vinden om dit te doen. Op „Doornhof" is het hoofdkwartier niet lang gevestigd geweest. Men trok naar de Willem III polder bij de heer Koster. Een steeds door hen gemaakte fout was, dat de hele groep bij elkaar bleef. Waarschijnlijk leefde men in de veronderstelling, dat de met oude in Frankrijk en België gestolen karren, door paarden en ezels voortgetrokken terugtrekkende Duitsers, niet veel kwaads meer uit konden richten. Later zou blijken dat ze het ver mis gehad hadden. Het leek of de Duitsers steeds gekker werden. Ze liepen als razenden heen en weer door de straten. Sommigen reden in auto's rond alsof ze een wedstrijd georganiseerd hadden. In de Nieuwstraat werd een begin gemaakt met alle daar geparkeerde voertuigen te vernietigen. Er werd een handgranaat onder de motorkap gegooid, snel wegwezen, een knal, en de vernietiging was een feit. Uit balorigheid staken sommigen een bajonet door de motorkap. Rond een uur of vijf werden alle voertuigen die op de markt, in de Burgemeester

Geillstraat, Havenstraat, Arsenalstraat en op het parkeerterrein stonden op dezelfde manier tot schroot gemaakt.

Het parkeerterrein was één vuurzee. Ook in de andere straten stonden auto's in brand. Bijzonder gevaarlijk was het wanneer de wagens geladen waren met granaten of andere munitie. Regelmatig hoorden we knallen van ontploffende granaten. Niemand mocht een hand uitsteken om te blussen. Ook de brandweer werd verboden om op te treden. Zij mochten alleen de huizen, indien nodig, nat houden.

Nog steeds vlogen de Duitsers als gekken heen en weer. Opvallend was, dat op de Scheldekade, als het ware kuierend, een witte schimmel zonder begeleiding liep, die zich van al die gejaagdheid niets aantrok. Ook in andere straten begonnen paarden zonder begeleiding te lopen. Soms renden ze een eindje weg als ze opgeschrikt werden door een harde knal van een ontploffende handgranaat in een der in brand staande auto's.

Na 8 uur mocht zich niemand van de burgers meer op straat bevinden. Dit was in de loop van de dag bekendgemaakt. Hier en daar dreigden ze met het gooien van handgranaten naar de burgers, als ze bij een geplunderde wagen kwamen. Het viel zeker tegen als ze zelf niets meer te eten vonden. Er kwamen wat Duitsers aan met een vierwielige wagen, gespannen met twee paarden. De wagen werd achteruit in het kanaal geduwd, met paarden en al. De paarden zijn de verdrinkingsdood gestorven.

Anderen wilden soms een atlas raadplegen om te zien waar ze zich bevonden. Ook probeerden er aan een burgerpak te komen om het strijdtoneel te kunnen verlaten.

In België was een schier oneindig lange trein, beladen met alle denkbare voorwerpen, op verkeerd spoor gezet. De Duitsers hadden met deze trein naar het oosten gewild, in plaats van naar het noorden. Het scheen, dat de trein door een Poolse machinist bestuurd werd. Deze was ervan op de hoogte, dat, als hij de trein in de richting van Sluiskil zou kunnen laten rijden, hij zou stranden voor de brug daar ter plaatse. En hij kreeg de kans om dat te doen. Met zijn vrachtje in Sluiskil aangekomen, liet hij de boel in de steek en dook onder. Nadat de Polen ons bevrijd hadden, zou hij zich daar gemeld hebben, omdat vanaf dat moment voor hem alles veilig was. (Door anderen werd verteld, dat het een Belgische spoorbeampte geweest was, die de trein op verkeerd spoor gezet had). Bij de trein bevonden zich ook wagons met gewonden en verplegend personeel. Deze wagons wilde men te Sas van Gent achter laten. Te Sas van Gent was men daar nu niet bepaald verlegen om en men wilde ze dan ook alleen aanvaarden indien het officieel via het Rode Kruis liep. De trein werd dus verder tot Sluiskil gereden en daar hebben de Duitsers hem van springstoffen voorzien. In de loop van de eerstvolgende dagen hebben ze de trein successievelijk laten ontploffen. Enorme knallen van de explosies werden tot ver in de omtrek gehoord. Dagenlang ontploften in de trein nog granaten, die in de smeulende overschotten van de wagons lagen. De bijzonder grote stukken langeafstandsgeschut, welke ook aan de trein gekoppeld zaten, wilden ze eveneens onklaar maken. Deze waren door de ontploffingen wel wat beschadigd, maar verhieven zich nog eenzaam tussen de resten van de eens zo lange trein. Op Sluiskil zelf was veel schade aangericht door de kracht van de explosies. Vooral de ruiten hadden het weer kwaad te verduren gehad. Vóór en ook na de ontploffingen zochten de „raven naar aas, nadat het wild geschoten was". Het is bijna niet te geloven wat er allemaal in de wagons van deze trein zat. Er waren Sluiskillenaars, die een magnifieke 16 mm. filmprojector gevonden hadden, anderen vonden radio's, schoeisel, kleding, blikken vlees en

groente, gereedschappen, kleine machines, enz., enz., alles eerst door de Duitsers in Frankrijk gestolen en daarna meegevoerd. Tot lang na de bevrijding werd onder dekking van mist en nevel tussen de wrakstukken naar bruikbaar materiaal gezocht.

6 september: Het was een naar gezicht om in de Havenstraat, op de Markt, Burgemeester Geillstraat, Arsenalstraat, het Parkeerterrein, gedeelte Noordstraat, Korte Kerkstraat, Nieuwstraat, Westkolkstraat, Grenulaan en bij de Sasse poort overal vernielde en uitgebrande voertuigen en stukken geschut te zien staan. Op het moment liepen er niet veel Duitsers in de stad, de meesten hadden weer kans gezien de overkant te bereiken en via Zuid-Beveland hun weg verder te vervolgen. In de stad kwam je overal paarden tegen. Deze begonnen van honger al het groen uit de tuintjes en plantsoenen te eten. Zodoende was in korte tijd alles kaal vanwege de razende honger die de dieren hadden. Zelfs de rozen waren niet veilig voor hen, ook die vraten ze op.

Bron: Vijf woelige jaren
